MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

Bakalářská práce

Hypokoristika v živé komunikaci v Rousínově u Vyškova

Vypracovala: Zuzana Piňosová

Vedoucí: prof. PhDr. Rudolf Šrámek, CSc.

ROUSÍNOV 2012

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím pouze citovaných literárních pramenů, jiných zdrojů a za odborného vedení prof. PhDr. Rudolfa Šrámka, CSc. v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem číslo 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

……

Poděkování

Děkuji panu prof. PhDr. Rudolfu Šrámkovi, CSc., za cenné rady a připomínky při vedení mé práce.

OBSAH:

1 ÚVOD 6

2 TEORETICKÁ ČÁST 7

2.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ 7
2.1.1 ONOMASTIKA 7
2.1.2 ANTROPONOMASTIKA 8
2.1.3 ANTROPONYMUM 8
2.1.4 HYPOKORISTIKUM 9
2.2 HYPOKORISTIKA Z HLEDISKA TVOŘENÍ A GRAMATIKY 10
2.3 HYPOKORISTIKA VE VZTAHU K PŘÍJMENÍM 11
2.4 ZÍSKANÝ MATERIÁL 13
2.4.1 NEJUŽŠÍ RODINNÝ KRUH 13
2.4.1.1 Ženská jména 13
2.4.1.2 Mužská jména 14
2.4.2 ŠIRŠÍ PŘÍBUZENSTVO: 14
2.4.2.1 Ženská jména 14
2.4.2.2 Mužská jména 15
2.4.3 OKRUH MIMO RODINU 17
2.4.3.1 Ženská jména 17
2.4.3.2 Mužská jména 19
2.5 PŮVOD JMEN 20
2.5.1 JMÉNA SLOVANSKÉHO PŮVODU 20
2.5.2 JMÉNA NESLOVANSKÉHO PŮVODU 21
2.5.2.1 Jména latinského původu 21
2.5.2.2 Jména řeckého původu 22
2.5.2.3 Jména hebrejského původu 22
2.5.2.4 Jména italského původu 23
2.5.2.5 Jména německého původu 23
2.5.2.6 Jména orientálního původu 23
2.5.2.7 Jména egyptského původu 24
2.5.2.8 Jména aramejského původu 24
2.5.2.9 Jména jiného původu 24
2.6 GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ PŮVODU JMEN 25

3 PRAKTICKÁ ČÁST 26

3.1 TVOŘENÍ HYPOKORISTIK 26
3.2 ŽENSKÁ JMÉNA A JEJICH HYPOKORISTICKÉ PODOBY 27
3.2.1 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ NEUTRÁLNĚ ZABARVENÝCH 27
3.2.2 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ KLADNĚ ZABARVENÝCH 29
3.2.3 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ ZÁPORNĚ ZABARVENÝCH 31
3.2.4 GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ FREKVENCE UŽITÝCH OFICIÁLNÍCH PODOB JMEN 33
3.2.5 ŽENSKÁ HYPOKORISTIKA VZNIKLÁ KRÁCENÍM 34
3.2.6 TŘÍDĚNÍ ŽENSKÝCH HYPOKORISTIK PODLE SUFIXŮ 34
3.3 MUŽSKÁ JMÉNA A JEJICH HYPOKORISTICKÉ PODOBY 43
3.3.1 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ NEUTRÁLNĚ ZABARVENÝCH 43

3.3.2 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ KLADNĚ ZABARVENÝCH 45
3.3.3 TABULKA HYPOKORISTIK CITOVĚ ZÁPORNĚ ZABARVENÝCH 46
3.3.4 GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ FREKVENCE UŽITÝCH OFICIÁLNÍCH PODOB JMEN 48
3.3.5 MUŽSKÁ HYPOKORISTIKA VZNIKLÁ KRÁCENÍM 49
3.3.6 TŘÍDĚNÍ MUŽSKÝCH HYPOKORISTIK PODLE SUFIXŮ 49

4 ZÁVĚR 58

5 POUŽITÁ LITERATURA 59

6 RESUMÉ 60

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce se věnuje zkoumání hypokoristických podob rodných jmen v Rousínově u Vyškova. Obecně lze říci, že oficiální jména bez svých hypokoristických podob neexistují. Hypokoristika a způsoby jejich tvořená tak vypovídají o současných proměnách českého jazyka, a proto se jedná o materiál zajímavý a v každém ohledu aktuální.

Práce je rozdělena na dvě stěžejní části. Tou první je teoretická část, která je věnována vymezení základních pojmů a zasazení pojmu hypokoristika do kontextu vzhledem ke gramatice a tvoření příjmení. Dále je zde uveden získaný materiál, který je roztříděn do přehledných tabulek, a kapitola věnovaná původu všech získaných oficiálních podob rodných jmen.

Praktická část je pak rozdělena tři části. Nejprve je uvedeno tvoření hypokoristik obecně, a pak jsou sesbíraná hypokoristika rozdělena na feminina a maskulina. U ženských i mužských hypokoristik jsou podrobně rozebrány všechny způsoby tvoření.

Obvykle je materiál získáván pomocí dotazníků či anket, ovšem v této práci byla užita metoda sběru z živé komunikace, což přispívá k autentičnosti získaného materiálu. Získaná hypokoristika jsou zapisována spisovně, bez užití nářečních variant. Práce je doplněna přehlednými tabulkami a grafy.

Cílem této bakalářské práce je vytvořit takový materiál, který pak bude využit pro připravovaný slovník českých hypokoristik.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Vymezení základních pojmů

2.1.1 Onomastika

„Nauka o vlastních jménech (onymech/propriích); o její konkrétní náplni a jejím postavení v systému společenských věd panují různé názory. V českém prostředí je onomastika považována za subdisciplínu jazykovědy s relativně značnou mírou autonomnosti a chápána jako nauka o vznikání a fungování propriálních pojmenovacích soustav, o jejich realizaci v konkrétních podmínkách společenských, časových a místních a zároveň jako nauka o konkrétních prvcích těchto soustav (tj. o konkrétních propriích, pojmenovacích principech, onymických objektech, areálech atd.)“[1] Podle Encyklopedického slovníku se onomastika dále dělí na další třídy:

- **bionomastiku** – nauka o bionymech
- **antroponomastiku** – nauka o vlastních jménech osobních/ antroponymech
- **zoonomastiku** – nauka o vlastních jménech zvířat/zoonymech
- **fytonomastiku** – nauka o vlastních jménech rostlin/fytonymech
- **toponomastiku** – nauka o toponymech
- **oikonomastiku** – nauka o vlastních jménech místních/ oikonymech
- **anoikonomastiku, mikrotoponomastiku** – nauka o pomístních jménech/anoikononymech (dříve mikrotoponymech)
- **oronomastiku** – nauka o zemském povrchu/oronymech
- **hydronomastiku** – nauka o vodstvu/hydronymech
- **chrématonomastiku** – nauka o chrématonymech atd.

Podle Šrámka[2] lze onomastiku dělit na:

1) **GEONYMA** – sem patří **toponyma** (oikonyma = vlastní jména pro osídlené objekty i anoikonyma = vlastní jména pro neosídlené objekty: hydronyma, oronyma, agronyma, hodonyma, choronyma) a **kosmonyma** (astronyma) = vlastní jména objektů ve vesmíru

[1] KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, str. 293.
[2] ŠRÁMEK, Rudolf: *Úvod do obecné onomastiky.* Brno: Masarykova univerzita, 1999, str. 163 – 165.

2) **BIONYMA** – sem patří **antroponyma, nepravá antroponyma** (=vlastní jména mytologických postav, hraček apod.), **theonyma, zoonyma a fytonyma**
3) **CHRÉMATONYMA** – do této třídy spadají jména výrobků, vlastní jména institucí, společenských jevů apod.

2.1.2 Antroponomastika

Antroponomastika je nauka o vlastních jménech osobních. Předmětem jejího zkoumání je antroponymum.

2.1.3 Antroponymum

„Vlastní jméno jednotlivého člověka (vlastní jméno osobní) nebo skupiny lidí (skupinové antroponymum).“[3] V rámci vlastních jmen osobních se podle Encyklopedického slovníku rozlišují:

- **rodná/křestní jména** – spolu s příjmením tvoří oficiální jméno, např. Jaroslav
- **hypokoristika** – např. Jarek
- **příjmí** – tzv. druhé, doplňkové antroponymum, které před zavedením příjmením rozlišovalo jedince se stejným vlastním jménem „oficiálním“ např. (Jan) Mstislavic, tj.Mstislavův syn
- **příjmení** – dědičné jméno rodiny, součást oficiálního jména, např. Novák
- **přezdívky** – neúřední, doplňkové jméno charakterizující osobu, místa nebo věci, např. (Mařík) Darmopich
- **živá jména, jména po chalupě** – např. Jan Sladký po chalupě Kozina
- **fiktonyma** – jména přijatá k zatajení pravého jména, a to pseudonym (např. Jaroslav Vrchlický vlastním jménem Emil Frída), v jehož rámci se dále rozlišují pseudogynekonyma (=pseudonym muže obsahující alespoň jedno jméno ženské, např. Jaroslav Maria vlastním jménem Jaroslav Mayer) a pseudoandronyma (=pseudonym ženy obsahující alespoň jedno jméno mužské, např. Jiří Sumín vlastním jménem Amálie Vrbová)

Osobní jména vznikala za účelem identifikace jedince a jeho odlišení od ostatních. *„Antroponymum mělo jedince výstižně popsat, charakterizovat jeho zařazení do společenského života, do přírody, vystihnout jeho domnělé nebo chtěné vlastnosti*

[3]KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, str. 42.

tělesné či duševní, a to buď přímo, nebo přirovnáním (k zvířatům a přírodním jevům), popsat jeho vztah k lidem, k přírodě, k bohům či bohu, k veškerému okolnímu světu. Tyto původní pojmenovací podněty zakotvené v apelativních základech antroponym jsou dnes již povětšině zastřené.“[4]

V naší společnosti má člověk povinnost užívat v oficiálních stycích rodné jméno a příjmení, což jsou dvě základní složky osobního jména. V oblasti legislativy je velká pozornost věnována právě osobním jménům. Jazyková stránka zápisu, forma, jakou jsou jména oficiálně zapsána, je totiž velmi důležitá, neboť občan má právo i povinnost užívat celý život jméno a příjmení, kterým je zapsán v matrice. Zápisu osobních jmen se konkrétně týká zákon 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení. Je zde také podrobně popsána funkce matriky a změna jména.

„(1) Do matriční knihy nelze zapsat jména zkomolená, zdrobnělá a domácká. Fyzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské a naopak. Matriční úřad dále nezapíše jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče. Vzniknou-li pochybnosti o správné pravopisné podobě jména, je občan povinen předložit doklad vydaný znalcem.“[5]

2.1.4 Hypokoristikum

„Hypokoristikum (hypokoristikon) je v české lingvistické tradici domácké, popř. mazlivé, zdrobnělé apod. obměny neutrálních, oficiálních vlastních jmen, zřídka apelativ v důvěrném (rodinném, přátelském atd.) prostředí. Nově je hypokoristikum chápáno šíře a definováno jako expresivní obměna neutrálního jména (tj. vlastního jména i apelativa) v neoficiálním prostředí (Pastyřík, 1994). Těžiště hypokoristik je v antroponymech (např. Miluška, brácha, Horňajs), v toponymii (onymie) jsou ojedinělá (Labíčko > Labe).“[6] Encyklopedický slovník dále říká, že se hypokoristika dělí podle stupně expresivity na:

- **meliorativa** – hypokoristika s kladným citovým zabarvení (např. Šárinka)
- **augmentativa** (názvy zhrubělé) – hypokoristika se záporným citovým zabarvením (např. Šárizna)

---

[4] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989, str. 21.
[5] úplné znění na http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301
[6] KARLÍK, P. – NEKULA, M. – PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, str. 172.

Tamtéž je také uveden pojem **formální hypokoristikum**, což je citově neutrální vlastní jméno formou shodné s hypokoristikem (např. Radek – původně hypokoristikum, dnes už samostatné vlastní jméno).

Podle Svatopluka Pastyříka hypokoristika jsou *„nestandardizovanými a živými obměnami standardizovaných (úředních, oficiálních) vlastních jmen v určitém sociálním prostředí při konkrétní situační komunikaci.“*[7]

Pod pojmem hypokoristikum se v podstatě skrývají veškeré užívané podoby rodného jména. Jsou užívány zejména v neoficiálním společenském styku v závislosti na konkrétní situaci a mají příznak emocionality. Nejširší škála hypokoristických podob se vyskytuje v domácím a rodinném prostředí, protože právě zde při označování jedince emocionalita převládá. Hypokoristika sice vznikla z oficiálních jmen, ale v praxi, při běžné, neoficiální komunikaci se stala jejich plnohodnotnou náhradou.

Základní a jedinou ucelenou prací věnovanou problematice hypokoristik je práce Svatopluka Pastyříka *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Dále se této problematice věnuje ve svých dílech Miloslava Knappová.

2.2 Hypokoristika z hlediska tvoření a gramatiky

Hypokoristikům a vůbec onomastice není v českých gramatikách a mluvnicích věnována přílišná pozornost. Většinou jsou uvedeny v kapitolách o slovní zásobě, někdy je možné najít zmínku v kapitolách o tvoření slov.

V *Příruční mluvnici češtiny* nejsou hypokoristika zmíněna téměř vůbec. Jen při důkladném prozkoumání objevíme narážky na hypokoristika v části věnované slovotvorbě v podkapitole Deminutiva (Jména zdrobnělá). U několika sufixů (-ek, -ík, -ka, -íček, -ička) se objevují příklad a užití ve třídě osobních jmen. Závěr kapitolky tvoří malý odstavec: *„Ostatní rozšířené sufixy, jako -ánek (nosánek), -ínek (tatínek), -áček (synáček), -enka (šavlenka), -inka (tetinka), -oušek (dědoušek), -uška (dceruška) a sufixy kombinované (maminečka apod.) tvoří i příležitostné silně emocionálně zabarvené názvy. Uplatňují se nadto u mazlivých podob křestních jmen (Pepánek, Jožínek, Ferdáček, Mařenka, Janinka, Jaroušek, Anuška,…).“*[8]

---

[7] PASTYŘÍK, Svatopluk. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, str. 126.
[8] KARLÍK, P. – NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. Příruční mluvnice češtiny. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 197.

Ve *Stručné mluvnici české* je hypokoristickým podobám věnován jeden odstavec v podkapitole Jména vlastní psaný drobným písmem. „*V úředním a veřejném styku užíváme jména v tom znění, jak je zapsáno v matrice, a tedy i v rodném listu. V přátelském hovoru a v domácím nebo důvěrnějším prostředí tato jména často obměňujeme. Takovým obměnám říkáme jména domácká, cizím názvem hypokoristika (např. Václav – Vašek, Vašík, Véna, Venouš; Marie – Máňa, Mařenka, Maruška; František – Frantík, Franta aj.)*“[9]

Zřejmě největší pozornost hypokoristikům věnuje *Mluvnice spisovné češtiny*, kde je v oddíle Odvozování slov přímo pod kapitolou Podstatná jména uvedena samostatná podkapitola Domácká jména (hypokoristika). Nalezneme zde vymezení pojmu, zmínku o příjmeních vzniklých z hypokoristik, tvoření a některé sufixy a dokonce i zmínku o citovosti. Citovost je zde demonstrována na příponách typických pro zdrobněliny -ek, -ík a -ka a dále na odvozeninách druhého stupně typu -íček, -ička, -inka atd.

„*To je dobře vidět na jméně Vašek, které je dílem důvěrné, dílem se pociťuje za zhrubělé, t. j. má zřejmě úkony citové. U některých z ostatních jmen aspoň pozorujeme nedostatek zdrobňovacího významu; tak u Mirek, Anka, Hanka, Žofka… Někde je zdrobňovací pojetí možné, ale není obecně ustáleno s vždy je vedle něho patrný odstín důvěrnosti.*“[10]

2.3 Hypokoristika ve vztahu k příjmením

Doklady o tom, že hypokoristika existují již odpradávna můžeme naleznout v našich současných příjmeních. Problematice vzniku českých příjmení se věnují především práce Jana Svobody *Staročeská osobní jména a naše příjmení* a Dobravy Moldanové *Naše příjmení*, kde nalezneme i problematiku vzniku příjmení z hypokoristických podob. „*Také se mezi nimi* (mezi příjmeními) *udržela jména vzniklá z křestních jmen, která už dávno neužíváme a některá dokonce už ani neznáme,a z odvozenin z osobních jmen, které se v novém jazyce netvoří (**Janeba** z Jan).*“[11] Moldanová dále uvádí, že skupina příjmení vzniklých z rodných a křestních, tj. osobních jmen, je obrovská. Velmi často vznikala příjmením ze zkrácenin osobních jmen, tj. z jejich hypokoristických podob, a to jak ze začátku jména (Zachariáš > *Zach*), tak z jeho konce (Ambrožovi > *Brožovi*). Zřídka příjmení vznikala i ze středu jména

[9] HAVRÁNEK, B. – JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 1996, str. 185.
[10] TRÁVNÍČEK, František. *Mluvnice spisovné češtiny. Část I. Hláskosloví – Tvoření slov – Tvarosloví*. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951, str. 264.
[11] MOLDANOVÁ, Dobrava: *Naše příjmení*. Praha: Mladá fronta, 1983, str. 13.

(*Ton* z Antonín). Příjmení vzniklá krácením vlastních jmen jsou tvořena řadou sufixů, z nichž mnohé jsou velmi produktivní při tvorbě hypokoristik dodnes. Podle Moldanové[12] jsou to např.:

- **-ek** – příjmení typu Martínek, Brožek (z *Ambrož*), Šimen (z *Šimon*)
- **-ňa** – sem patří Břeň (z *Břetislav*), Jiraň (z *Jíra* > Jiří), Kubáň (z *Kuba*)
- **-č** – příjmení jako Janč (z *Jan*), Ondeč (z *Ondřej*), Juriča (z *Jiří*, nář. Juří)

Existuje také skupina příjmení, která vznikala z ženských křestních jmen: např. Důra z *Dorota*, Ančička z *Anna* či mužské podoby jako Zuzan, Zuzaník nebo Zuzaňák.

Zmínku o hypokoristických příjmeních nalezneme také v Mluvnici spisovné češtiny. *„Mnohé domácké obměny křestních jmen i obecných, vzniklé v dobách starých a starších, staly se časem příjmeními; na př. Benda z Benedikt, Kouba z Jakub, Klíma z Kliment, Pech (zdrobnělé Pešek), Píša z Petr, Šeba ze Šebestián, Vach, Váňa, Váša z Václav…, Baťa z bratr, Kmoch z kmotr. Ta ztratila své citové zabarvení a užívá se jich proto též mimo prostředí důvěrné.“*[13] (…) *„Ta z hypokoristik, která se stala příjmeními, ztratila citové zabarvení a proto se jich užívá i ve styku veřejném, úředním.“*[14]

[12] MOLDANOVÁ, Dobrava: *Naše příjmení*. Praha: Mladá fronta, 1983, str. 16 – 18.
[13] TRÁVNÍČEK, František. *Mluvnice spisovné češtiny. Část I. Hláskosloví – Tvoření slov – Tvarosloví.* Praha: Slovanské nakladatelství, 1951, str. 258.
[14] TRÁVNÍČEK, František. *Mluvnice spisovné češtiny. Část I. Hláskosloví – Tvoření slov – Tvarosloví.* Praha: Slovanské nakladatelství, 1951, str. 263.

2.4 Získaný materiál

Antroponyma a jejich hypokoristické podoby jsem získala z živé komunikace ve svém okolí. Osobně jsem několik týdnů zaznamenávala, jak se lidé oslovují. Zkoumanými skupinami byly nejužší rodinný kruh, širší příbuzenstvo a lidé stojící mimo rodinu, známí. Velkou pozornost jsem věnovala citovému zabarvení hypokoristik podle daných komunikačních situací. Podle těchto kritérií jsou pak hypokoristické podoby rozděleny na:

- neutrální citové zabarvení – do této kategorie jsou zařazeny podoby jmen, které běžně užíváme
- kladné citové zabarvení – sem patří podoby jmen užité např. v projevech pochvaly, při vyjádření kladného citového vztahu mluvčího k adresátovi
- záporné citové zabarvení – zde jsou zařazeny podoby užívané např. při kárání či vyjádření vzteku, postoj mluvčího k adresátovi byl v tomto okamžiku záporný.

Celkově jsem získala 58 různých jmen, z toho 36 ženských a 22 mužských jmen. Věk zkoumané skupiny pojímá téměř celou věkovou škálu, od 5 do 92 let. Data byla sesbírána ve městě Rousínově u Vyškova a jeho blízkém okolí. Do tabulek byla zapisována jména spisovně, nejsou uvedeny nářeční varianty.

Níže uvádím sesbíraná data utříděná do přehledných tabulek, kde jsou v první části uvedena ženská jména a v druhé mužská.

2.4.1 Nejužší rodinný kruh

2.4.1.1 Ženská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
Ivana	Ivanka, Iva	Ivanka	Iva

Renata	Renata, Renča	Renďa, Renatka	Renata
Šárka	Šára, Šárka	Šára, Šáris, Šárinka	Šárina, Šárizna
Zuzana	Zuzka, Zuza	Zuzanka, Zuzi, Zuzouš, Zuzík, Zuzča, Zuzule, Zuzu, Zuzanečka	Zuzana, Zuzanica

2.4.1.2 Mužská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
David	David, Davouš, Dejvid, Dava	Davídek, Davoušek, Davča, Daško	David, Davidáč, Davoušák
Jaroslav	Jara, Jarek, Jarda	Jareček, Jarda, Jarouš, Jaroušek	Jara, Jarek, Jarda

2.4.2 Širší příbuzenstvo:

2.4.2.1 Ženská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
Blažena	Blaža, Blaži	Blaženka	Blaža, Blažena
Eva	Eva	Evička	Eva
Hana	Hanča, Hanka	Hanička	Hana, Hanica

Ivana	Iva	Ivanka	Ivana
Jana	Jana	Janička, Janinka	Jana
Kateřina	Katka, Kačka	Kateřinka, Kačenka, Kači	Katka, Kačena
Kristýna	Kiki, Kristy, Týna	Kikinka, Kristýnka	Krista, Kristýna, Kristýnica
Lenka	Leňa, Lenka	Lenička	Lenica
Marie	Majka, Marie, Maruška	Maruška, Mánička	Máňa
Martina	Martina, Marťa	Martinka	Martina
Nikola	Nikča	Nikolka, Nikoušek	Nikola
Petra	Peťa, Peťule	Petruška, Peťulka, Peťule	Petra
Sabina	Sabča	Sabinka	Sabina
Stela	Steli, Stela	Stelinka, Steluška	Stela, Stelina
Světlana	Světla, Světli	Světlanka	Světlana
Veronika	Veronika, Verča	Verunka, Veri	Veronika, Veruna

2.4.2.2 Mužská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
František	Fana, Fanouš	Fanoušek	Fana

Jakub	Kubík, Kuba	Kubíček, Kubík	Jakub, Kubin
Jan	Jeňa, Honzík	Honzík, Honzíček, Jeňa, Jenda, Jeníček	Jenin, Honzin
Jiří	Jirka, Jura	Jiříček	Jura
Lukáš	Luky, Lukyn, Luko	Lukášek, Lukynek	Lukáš
Luděk	Luděk	Luďánek, Ludíček	Luděk
Marek	Mara	Mareček	Marin
Martin	Marťa	Martínek	Martin
Michal	Míša	Michálek, Mišák	Michal
Miroslav	Mirek, Mira	Mireček	Mirek
Ondřej	Ondra, Onďa	Ondrášek, Onďas, Onďa	Ondroun, Ondřin
Patrik	Patrik	Patriček	Patrik
Pavel	Pavel	Pavlíček, Pavlík	Pavel
Roman	Romča, Rom	Románek, Romi	Roman
Tomáš	Tom	Tomášek, Tomík	Tomin, Tomáš
Vojtěch	Vojta	Vojtíšek	Vojtin, Vojtináč

2.4.3 Okruh mimo rodinu

2.4.3.1 Ženská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
Adriana	Adri, Adris	Adrianka, Adrísek, Adri	Adriana
Andrea	Andrejka, André, Ája	Andrejka	Andrea
Darina	Dája, Darča	Dájinka, Darinka	Darina, Darinica
Dominika	Domča, Domouš	Dominička, Domoušek	Domina, Dominika
Eva	Evča, Ef, Evouš	Evelínka, Evička, Evčounek, Evík	Evizna, Evica
Iveta	Ivka, Ivet, Ivča	Ivetka, Ivuška, Ivoušek	Ivetica, Iveta
Jana	Janča, Jája, Jaňule, Jani, Jáňa	Janička, Janinka	Jana, Janica
Jarmila	Jarka, Jarča, Jarda	Jaruška, Jarunka, Jaroušek	Jaruna, Jarunica
Kamila	Kamča	Kamilka, Kamuška	Kamila, Kamilica

Kateřina	Káťa, Kačka, Katka	Kačenka, Katuška	Kačena
Klára	Klárka, Klárča	Klárinka, Klároušek	Klárina, Klára
Kristýna	Kika, Kikla, Krista, Kikuna, Kiki	Kikunka, Kikulinečka, Kristýnka, Kikoušek	Kikuna, Kikunica, Kristýnica, Kikloun
Lenka	Leňa, Leni, Leňula	Lenička, Leňulka, Leninka	Lenka, Lenica
Lubomíra	Lubka	Lubinka, Lubinečka	Lubina
Lucie	Lucka, Lůca, Lucouš, Lucík	Lucinka, Lucinečka, Lucoušek	Lucina
Ludmila	Lidka	Liduška	Lidka
Markéta	Markét, Marki, Maki	Markétka	Markética
Martina	Mája, Marťa	Májinka, Marťulka, Martinka	Martina
Miroslava	Mirečka, Mirka, Míra	Mirečka, Miruška	Miruna
Monika	Monča, Moňa, Monika	Monička, Moňulka, Mončičák, Moňousek	Monika
Nicol	Niki, Nikča	Nicolka	Nikola, Nikolinica

Pavlína	Pavča, Pavla	Pavlínka	Pavlína
Tereza	Terka, Terez	Terezka, Terinka, Teroušek	Tereza, Tereznica
Veronika	Verča, Verouš, Veru	Verunka, Verunečka, Veruška	Veruna, Verunizna

2.4.3.2 Mužská jména

	Neutrální citové zabarvení	**Kladné citové zabarvení**	**Záporné citové zabarvení**
Jaroslav	Jarouš, Jarda, Jara	Jaroušek, Jareček, Jarynek	Jaryn, Jardoslav, Jarynáč
Jiří	Jirka, Juráš, Jura	Jiříček, Jurášek, Jiřík	Jiřin
Lukáš	Šákul, Šáky, Lukyn, Lukýňo, Lukša	Lukášek, Šákulík	Lukynáč, Lukáš
Milan	Mili, Milda	Milánek	Milan
Miroslav	Mira, Mirda, Miroň, Mirouš	Miroušek, Mironěk, Mireček	Mirin
Pavel	Paul, Pája	Paulíček, Paulík	Pavel
Radovan	Radek, Ráďa	Radeček, Radovánek	Radovan
Vít	Víťa, Vít	Vítek, Víteček	Víťoun
Zdeněk	Zdenda, Zdena	Zdeněček, Zdenoušek	Zdenin

2.5 Původ jmen

V této kapitole je uvedeno přehledné rozčlenění sesbíraných antroponym podle jejich původu, doplněné také o význam jména. Jako zdroj členění posloužily přehledné slovníky v publikacích Miloslavy Knappové.[15] [16] Některá jména se také do českého povědomí dostala přes jiný jazyk, než ve kterém vznikla (např. Patrik, Kamila, Markéta apod.). Zprostředkovatelem této trojstupňovitosti byla často latina. Taková jména jsou tedy přiřazena k jazyku, ve kterém vznikla, a je u nich uvedeno, z jakého jazyka je čeština přejala.

2.5.1 Jména slovanského původu

- **Darina** – vykládá se buď jako „dáreček, dar“, nebo jako obdoba jména Darie
- **Ivana** – ženská podoba k Ivan, což je stará slovanská podoba k hebrejskému jménu Jan, tj. „bůh je milostivý“
- **Jarmila** – české jméno nověji přitvořené ke jménu Jaromíra, lze vyložit jako „milující bujnost, prudkost, sílu, jaro“, popř. „slavná silou, prudkostí“, přeneseně „slavící jaro“
- **Jaroslav** – původně znamenalo „slavný silou, bujností“ (*jarý* – silný, bujný), dnes se vykládá jako „slavící jaro“
- **Lubomíra** – ženská podoba k Lubomír, znamená „mírumilovná“
- **Ludmila** – starší a latinský tvar (zachovávající stav před hláskovou změnou u-i) jména Lidmila, znamená „lidu milá“
- **Milan** – jméno utvořené od přídavného jména *milý*, znamená tedy „milý, milovaný, přívětivý“
- **Miroslav** – lze vyložit jako „slavný mírem, slavící mír, mírumilovný“
- **Miroslava** – ženská podoba k Miroslav
- **Radovan** – vykládá se buď jako „(roz)radovaný“ nebo jako „radost přinášející, radující se“, popř. „ať obdarovává“
- **Světlana** – znamená „světlá“
- **Vojtěch** – znamená „útěcha, posila vojska (těšitel voje)“

[15] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Jak se bude vaše dítě jmenovat?,* Praha: Academia, 2006.
[16] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Jak se bude vaše dítě jmenovat?,* Praha: Academia, 1996.

- **Zdeněk** – původem domácká podoba jména Zdeslav, tj. „zde slavný“, popř. „vytvořil (udělal) slávu“

2.5.2 Jména neslovanského původu

2.5.2.1 Jména latinského původu

- **Adriana** – ženská podoba k Adrián (Hadrián), tj. „od moře, z italského města (H)adrie“
- **Blažena** – obdoba původně latinských jmen Beáta a Beatrice, ale je také možný výklad ze staročeského *blag*, což znamená „blažená“ (srov. Blahoslav)
- **Dominika** – ženská podoba k Dominik, tj. „pánův“
- **Klára** – z latinského *clara*, vykládá se jako „jasná, světlá, slavná“
- **Lucie** – ženská podoba k Lucius, Lucián, tj. „světlý, zářící“ (od lat. *lux* – „světlo“)
- **Lukáš** – jedná se o zkráceninu latinského jména Lucanus, znamená „Lukánec, pocházející z Lukánie“ (Lucania byla krajina v jižní Itálii)
- **Marek** – z latinského *Marcus* – patrně od Mars, což bylo jméno mytického boha války Marta), vykládá se jako „bojovník; válečnický, bojovný“, popř. také „zasvěcený bohu Martovi“
- **Martin** – z latinského *Martinus*, což je přídavné jméno k Mars, znamená „Martův, martovský, zasvěcený bohu Martovi“, přeneseně „bojovný“
- **Martina** – ženská podoba k Martin
- **Patrik** – irské jméno (staroirsky *Patricc*) latinského původu (z lat. *patricius*), znamená „patricijský, urozený, šlechtický“
- **Pavel** – z latinského *paulus*, což znamená „malý“, přeneseně „skromný, nepatrný“
- **Pavlína** – ženská obdoba k Pavel
- **Renata** – z latinského *renata*, což znamená „znovuzrozená, obrozená“
- **Roman** – z latinského *romanus*, což znamená „římský, Říman“
- **Sabina** – z latinského *Sabina*, což znamená „Sabiňanka“ (pocházející ze staroitalského kmene Sabinů)
- **Stela** – z latinského *stella*, což znamená „hvězda“

- **Vít** – patrně z latinského *vitus*, jméno nejasného významu, nejčastěji se vykládá jako „živoucí, veselý“, popř. „rád; dobré vášně zrající“; někdy se také odvozuje z německého *wit*, což znamená široký, nebo *witu* s výkladem „lesní“

2.5.2.2 Jména řeckého původu

- **Andrea** – přejaté prostřednictvím francouzštiny, ženská podoba k Andrej, tj. „mužný, statný, odvážný“
- **Jiří** – z řeckého *geórgos*, znamená „zemědělec, rolník“
- **Kateřina** – z řeckého *katharos*, vykládá se jako „čistá, cudná, mravná“
- **Kristýna** – ženská podoba ke Kristián, znamená „křesťanka“
- **Monika** – jméno nejasného původu a významu, buď se vykládá z řeckého *monos* jako „osamělá, jediná“, fénicky „bohyně“, nebo z latinského *moneo* jako „rádkyně“
- **Nicol** – zahraniční obdoba jména Nikola
- **Nikola** – z francouzštiny pojaté jméno řeckého původu, znamená „vítěz(ka) nad lidem, vítězství lidu)
- **Ondřej** – z řeckého *Andreas*, což znamená „mužný, statný, odvážný“
- **Petra** – ženská podoba k Petr, tj. „skála, skálopevný“
- **Tereza** – jméno nejasného významu, nejčastěji je spojováno s názvem ostrovů *Thera* (v Egejském moři) nebo *Therasia* (u Sicílie) a vykládá se jako „pocházející z ostrova Thery“ nebo „Therasie“. Základ slova někteří vykládají z řečtiny z *terésis*, což znamená „záštita, ochrana“, popř. z *theros* jako „léto, horko, vedro“, nebo z *therizein* s výkladem „žhnout, sklízet úrodu“
- **Veronika** – patrně z řeckého *Phereniké*, což znamená „nositelka (přinášející) vítězství“

2.5.2.3 Jména hebrejského původu

- **David** – biblické jméno patrně hebrejského původu a nejasného významu; nejčastěji se spojuje s hebrejským *dód* a vykládá se jako „miláček“
- **Eva** – z hebrejského *Havváh*, což znamená „živá“, přeneseně „životodárná, matka života“

- **Hana** – vzniklo ze stejného základu (*channáh*) jako jméno Anna, znamená „milostiplnám milostná“, popř. „líbezná, něžná“
- **Jakub** – z *Jahaqóbh*, nejčastěji se vykládá jako „ten, kdo se drží za patu“, přeneseně „druhorozený“
- **Jan** – z *Jochánán*, znamená „bůh je milostivý“, popř. „bohem daný, milostivý dar boží“
- **Jana** – ženská podoba k Jan
- **Michal** – biblické jméno z hebrejského *Micha-él*, znamená „kdo (je) jako bůh, podobný bohu?“
- **Zuzana** – z hebrejského *šóšanná*, což znamená „lilie“

2.5.2.4 Jména italského původu

- **František** – pochází od (sv.) Františka z Assisi, kterého jeho otec nazýval v dětství pro jeho znalosti francouzštiny „Francesko“, tj. „Francouzek“; základem je germánské *frank(o)*, tj. „svobodný muž, chlap“

2.5.2.5 Jména německého původu

- **Iveta** – francouzské jméno německého původu, původem zdrobnělina jména Ivona, je to ženská podoba k Ivo, tj. „tisový luk“, popř. „válečník ozbrojený tisovým lukem“
- **Luděk** – původem česká domácká podoba (germánského) jména Ludvík, tj. „slavný válečník; proslavený v boji“, která se osamostatnila; další možnou variantou vzniku je staročeské Ludslav či Ludmir, tj. „ oslavující lid“

2.5.2.6 Jména orientálního původu

- **Kamila** – jméno přejaté z latiny, patrně orientálního původu, ženská podoba ke Kamil, tj. „urozený mladý obětní služebník, chrámový sluha“
- **Markéta** – jméno rozšířené pomocí latiny (z lat. *margarita*), jeho základ je však orientální (patrně íránský), znamená „perla“

2.5.2.7 Jména egyptského původu

- **Marie** – *„biblické jméno nejasného významu; jeho základní hebrejské podobě Miriam (hebr. Miryám) se často přisuzuje původ egyptský (z egyptského – koptského merit amm) a vykládá se jako „milovaná bohem“, jindy jako „hořká, moře hořkosti“. Z jeho aramejské podoby Marjam se někdy odvozuje význam „paní“ a také „kapka moře“. V některých výkladech se objevuje i význam „odkazovatelka“, „krásná“ aj.“*[17]

2.5.2.8 Jména aramejského původu

- **Lenka** – nejčastěji z Helena (Helenka), tj. „pochodeň“ nebo Magdaléna (Magdalenka), tj. „pocházející z Magdaly“ (aramejská *magdala* – „věž“)
- **Tomáš** – biblické jméno, z aramejského *teómá,* což znamená „dvojče, blíženec“

2.5.2.9 Jména jiného původu

- **Šárka** – jméno známé z dívčí války, převzaté z názvu stejnojmenného údolí u Prahy; předslovanský základ lze srovnat se španělským *sierra*, albánským *sharane* a korsickým *sar(r)a*, tj. „horský hřbet, návrší“

[17] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*. Praha: Academia, 2006, str. 399.

2.6 Grafické znázornění původu jmen

Pro větší přehlednost jsem níže vytvořila grafické znázornění jmen podle jejich původu, které je zároveň rozděleno na mužská a ženská jména. Graf je spíše orientačního charakteru, protože použitý vzorek je příliš malého rozsahu na to, aby z něj byly vyvozeny nějaké závěry. Pro zajímavost však uvádím srovnání s Knappovou[18], která tvrdí, že jména slovanského původu tvoří 30-35% a jména neslovanského původu 65-70%. Tyto hodnoty zhruba odpovídají také hodnotám zobrazeným v grafu, kde z celkových 58 jmen, je 15 slovanského či staročeského původu a 43 původu neslovanského.

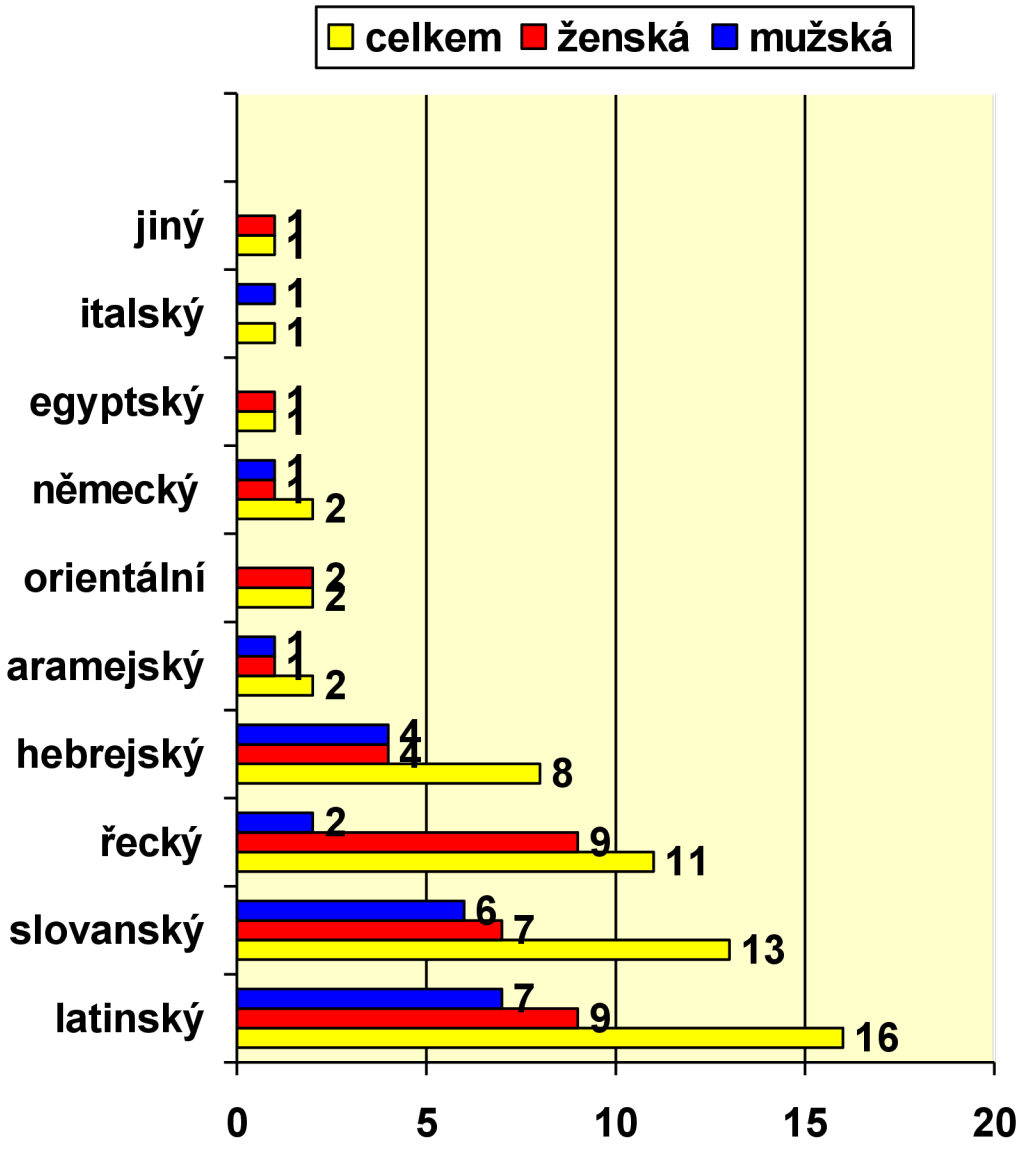

[18] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Tvoření hypokoristik

Hypokoristické podoby se odvozují z oficiální podoby jména krácením či sufixací a nebo z již vzniklého hypokoristika. Prostředkem tvoření je většinou derivace (odvozování), která je pro české prostředí typická, či v menší míře kompozice (skládáním).

Podle Knappové[19] slouží jako odvozovací základ pro odvozování hypokoristik začátek, střed i konec jména, k němuž se připojuje odvozovací sufix, který může být i nulový. Hypokoristika pak vznikají:

A. **odtržením zakončení** (koncového morfému) nebo druhé části složeného jména a připojením sufixu: *Tomáš* > *Tom, Stanislav* > *Standa, Jarmila* > *Jarka, Marie* > *Máňa*

B. **vynecháním první nebo i druhé slabiky**, u složených jmen první části slova, a připojením sufixu: *Robert* > *Bert, Leontýna* > *Týna, Amálie* > *Málka, Jakub* > *Kuba*

C. **ze střední části jména** odtržením první slabiky, a zároveň zakončení (koncového morfému), a připojením sufixu: *Antonín* > *Tóna, Terezie* > *Réza, Anastázie* > *Stáza, Aloisie* > *Lola*

D. **vynecháním větší či menší středové části** plného jména a event. připojením sufixu: *Brigita* > *Bita, Veronika* > *Venka, Františka* > *Fána, Viktor* > *Víťa*

E. **z jiného základu**, obvykle převzatého z cizího jazyka: např. domácká podoba jména *Josef* v podobě *Pepa* vznikla podle italského hypokoristika *Peppe* (z *Giuseppe*), hypokoristikum *Honza* pro jméno *Jan* vzniklo podle německého Hans (z *Johannes*)

[19] KNAPPOVÁ, Miloslava: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989, str. 32.

3.2 Ženská jména a jejich hypokoristické podoby

3.2.1 Tabulka hypokoristik citově neutrálně zabarvených

Z níže uvedené tabulky je patrné, že žádné zkoumané jméno se nijak výrazně neodlišuje svým zakončením. Sufixy typické pro neutrální situace jsou např. -ka, -ča, -i či -ʼa. Často také při oslovování užíváme plného jména. Užití neutrálního hypokoristika závisí na prostředí, zvyklostech a dané komunikační situaci.

Plná podoba jména	**Neutrální citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
Adriana			Adri, Adris
Andrea			Andrejka, André, Ája
Blažena		Blaža, Blaži	
Darina			Dája, Darča
Dominika			Domča, Domouš
Eva		Eva	Evča, Ef, Evouš
Hana		Hanča, Hanka	
Ivana	Ivanka, Iva	Iva	
Iveta			Ivka, Ivet, Ivča
Jana		Jana	Janča, Jája, Jáňa, Jaňule, Jani
Jarmila			Jarka, Jarča, Jarda
Kamila			Kamča
Kateřina		Katka, Kačka	Káťa, Katka, Kačka

Klára			Klárka, Klárča
Kristýna		Kiki, Kristy, Týna	Kika, Kikla, Krista, Kikuna, Kiki
Lenka		Leňa, Lenka	Leňa, Leni, Leňula
Lubomíra			Lubka
Lucie			Lucka, Lůca, Lucouš, Lucík
Ludmila			Lidka
Marie		Majka, Marie, Maruška	
Markéta			Markét, Marki, Maki
Martina		Martina, Marťa	Mája, Marťa
Nicol			Niki, Nikča
Nikola		Nikča	
Pavlína			Pavča, Pavla
Petra		Peťa, Peťule	
Renata	Renata, Renča		
Šárka	Šára, Šárka		
Sabina		Sabča	
Stela		Steli, Stela	
Světlana		Světla, Světli	
Tereza			Terka, Terez
Veronika		Veronika, Verča	Verča, Verouš, Veru
Zuzana	Zuzka, Zuza		

3.2.2 Tabulka hypokoristik citově kladně zabarvených

Ve všech tabulkách jsou barevně zvýrazněna jména, která se opakují ve dvou oblastech mého zkoumání. Je patrné, že v citově kladně zabarvených situacích se užití hypokoristických podob v podstatě shoduje a uplatňují se typické sufixy jako -ka, -uška, -inka, -oušek apod. Podle mého názoru obecně platí, že lidé pod 25 let mají pro své jméno více hypokoristických podob.

Plná podoba jména	**Kladné citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
Adriana			Adrianka, Adrísek, Adri
Andrea			Andrejka
Blažena		Blaženka	
Darina			Dájinka, Darinka
Dominika			Dominička, Domoušek
Eva		Evička	Evelínka, Evička, Evčounek, Evík
Hana		Hanička	
Ivana	Ivanka	Ivanka	
Iveta			Ivetka, Ivuška, Ivoušek
Jana		Janička, Janinka	Janička, Janinka
Jarmila			Jaruška, Jarunka, Jaroušek
Kamila			Kamilka, Kamuška
Kateřina		Kateřinka, Kačenka, Kači	Kačenka, Katuška
Klára			Klárinka, Klároušek

Kristýna		Kikinka, Kristýnka	Kikunka, Kikulinečka, Kristýnka, Kikoušek
Lenka		Lenička	Lenička, Leňulka, Leninka
Lubomíra			Lubinka, Lubinečka
Lucie			Lucinka, Lucinečka, Lucoušek
Ludmila			Liduška
Marie		Maruška, Mánička	
Markéta			Markétka
Martina		Martinka	Májinka, Marťulka, Martinka
Nicol			Nicolka
Nikola		Nikolka, Nikoušek	
Pavlína			Pavlínka
Petra		Petruška, Peťulka, Peťule	
Renata	Renďa, Renatka		
Šárka	Šára, Šárinka, Šáris		
Sabina		Sabinka	
Stela		Stelinka, Steluška	
Světlana		Světlanka	
Tereza			Terezka, Terinka, Teroušek
Veronika		Verunka, Veri	Verunka, Verunečka, Veruška
Zuzana	Zuzanka, Zuzi, Zuzouš, Zuzík, Zuzča, Zuzule, Zuzu, Zuzanečka		

3.2.3 Tabulka hypokoristik citově záporně zabarvených

Z tabulky jasně vyplývá, že nejčastěji pro vytvoření záporně citově zabarveného hypokoristika užíváme sufix -ica nebo -una, méně častý je potom -izna, který už má výrazně hanlivý charakter. Velmi časté je také užívání plné podoby jména.

Plná podoba jména	**Záporné citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
Adriana			Adriana
Andrea			Andrea
Blažena		Blaža, Blažena	
Darina			Darina, Darinica
Dominika			Domina, Dominika
Eva		Eva	Evizna, Evica
Hana		Hana, Hanica	
Ivana	Iva	Ivana	
Iveta			Ivetica, Iveta
Jana		Jana	Jana, Janica
Jarmila			Jaruna, Jarunica
Kamila			Kamila, Kamilica
Kateřina		Katka, Kačena	Kačena
Klára			Klárina, Klára
Kristýna		Krista, Kristýna, Kristýnica	Kikuna, Kikunica, Kristýnica, Kikloun
Lenka		Lenica	Lenka, Lenica

Lubomíra			Lubka, Lubina
Lucie			Lucina
Ludmila			Lidka
Marie		Máňa	
Markéta			Markética
Martina		Martina	Martina
Nicol			Nikola, Nikolinica
Nikola		Nikola	
Pavlína			Pavlína
Petra		Petra	
Renata	Renata		
Šárka	Šárina, Šárizna		
Sabina		Sabina	
Stela		Stela, Stelina	
Světlana		Světlana	
Tereza			Tereza, Tereznica
Veronika		Veronika, Veruna	Veruna, Verunizna
Zuzana	Zuzana, Zuzanica		

3.2.4 Grafické znázornění frekvence užitých oficiálních podob jmen

Grafické znázornění frekvence jmen je zde uvedeno z toho důvodu, že formální útvary některých ženských jmen se vyskytly vícekrát. Graf vyjadřuje fakt, že mezi počtem pojmenovávaných osob a počtem hypokoristických podob není přímá úměra. Obecně platí, že čím je menší věk, tím větší je variabilita sufixů.

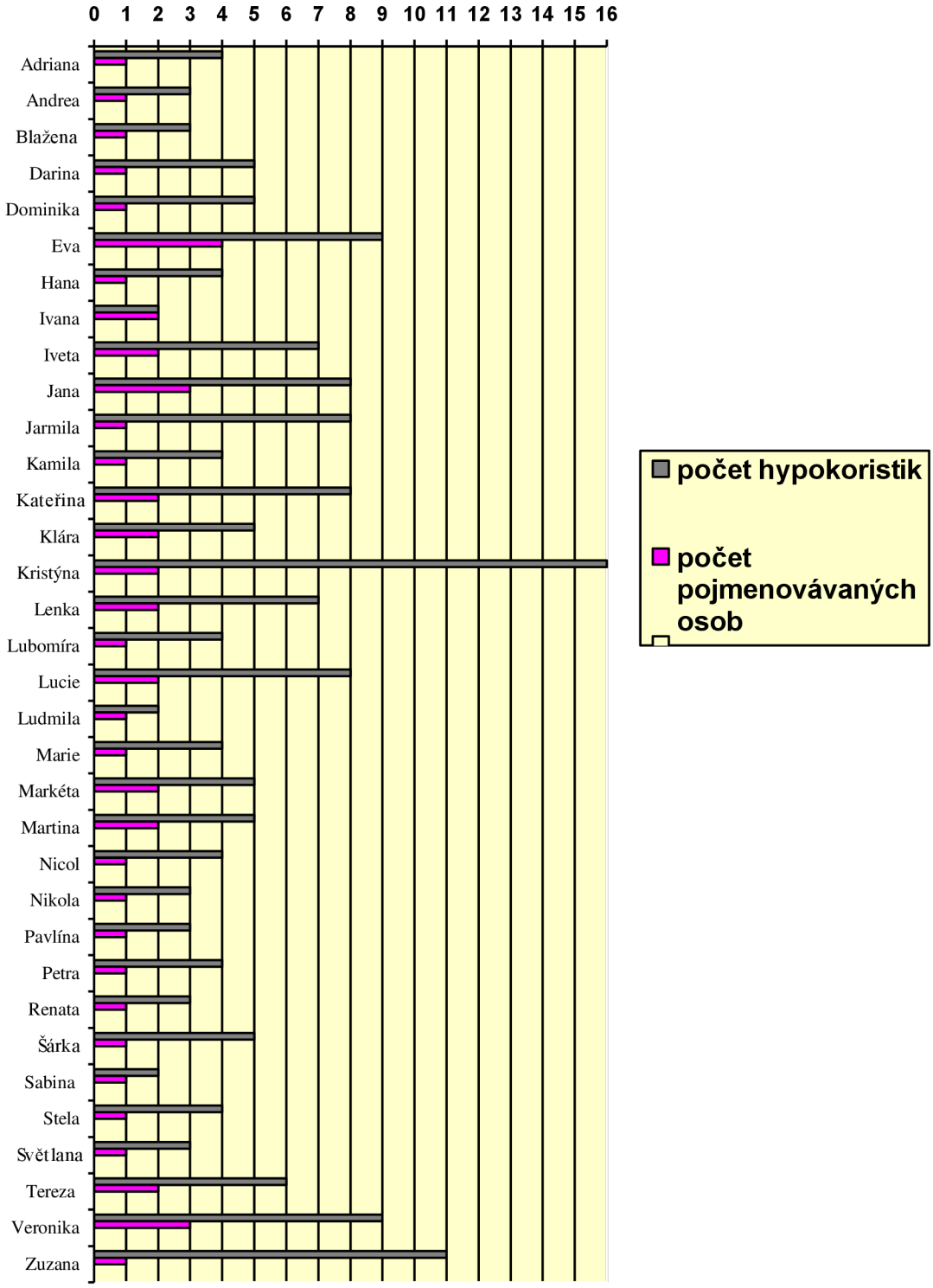

3.2.5 Ženská hypokoristika vzniklá krácením

1) **z přední části jména**: Zuzana > Zuza, Ivana > Iva, Světlana > Světla, Iveta > Ivet, Kristýna > Kristy, Tereza > Terez, Markéta > Markét

2) **ze zadní části jména**: Kristýna > Týna

3) **vynechání středové části**: Dominika > Domina

Hypokoristické podoby osobních jmen vzniklé krácením jsou užívány především v neutrálních situacích, v běžné každodenní komunikaci, bez nějakého většího příznaku citovosti. V případě jména Dominika a jeho hypokoristika *Domina* se může také jednat o sufixaci redukovaného základu sufixem -ina (stejně jako Eva > Evina).

3.2.6 Třídění ženských hypokoristik podle sufixů

1) Sufixace vokalická:

V této části práce je pozornost věnována vokalickým sufixům, které jsou uvedeny v abecedním pořadí. Ke každému sufixu je uveden příklad, způsob tvoření a krátký komentář vyjadřující se k citovosti, popř. ke zvláštnostem tohoto sufixu.

- **-a:** Šárka > Šára, Kristýna > Krista, Blažena > Blaža, Miroslava > Míra, Pavlína > Pavla, Lucie > Lúca

Sufix **-a** slouží především ke krácení z redukovaného základu osobního jména a nese v sobě příznak neutrálnosti až kladné citovosti. U této vokalické sufixace také často dochází k dloužení předcházejícího vokálu, a to především u dvojslabičných hypokoristik.

- **-´a:** Petra > Peťa, Lenka > Leňa, Monika > Moňa, Kateřina > Káťa,

Sufix **-´a** se užívá především při kladném citovém zabarvení a je zkrácen z redukovaného základu osobního jména.

- **-i:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z redukovaného základu jména: Zuzana > Zuzi, Blažena > Blaži, Světlana > Světli, Veronika > Veri, Stela > Steli, Nicol > Niki, Nikola > Niki, Markéta > Marki, Lenka > Leni, Adriana > Adri
  - z jiného hypokoristika: Kateřina > Kačenka > Kači

Sufix **-i** je užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku. Je možné se s ním setkat také v neutrální sféře oslovení.

- **-u:** Zuzana > Zuzu, Veronika > Veru

Sufix -u se vyskytuje u tvoření hypokoristik z redukovaného základu jména. Užívá se v při kladném citovém zabarvení projevu.

2) Sufixy s konsonantem:

Na tomto místě jsou uvedeny sufixy s konsonantem dle abecedního pořadí. Ke každému sufixu je uveden příklad, způsob tvoření a krátký komentář vyjadřující se k citovosti, popř. ke zvláštnostem tohoto sufixu.

-c- :

- **-ica:** Hana > Hanica, Nicol > Nikolica, Eva > Evica, Markéta > Markética, Kamila > Kamilica, Jana > Janica, Zuzana > Zuzanica, Kristýna > Kristýnica, Darina > Darinica, Lenka > Lenica

Sufix **-ica** má výrazně záporný charakter. Užívá se při tvoření hypokoristik z plné podoby jména.

- **-nica:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Nikola > Nikolinica, Tereza > Tereznica
  - z jiného hypokoristika: Kristýna > Kiki > Kikuna > Kikunica, Jarmila > Jaruna > Jarunica

Sufix **-nica** má také výrazně záporný až hanlivý charakter. V mnohých případech, konkrétně pokud končí kořen jména, ze kterého je tvořeno hypokoristikum, na -n, je sporné, zda se jedná o sufix -nica či -ica. V této práci jsou ovšem všechny tyto případy zahrnuty pod sufix -nica. Stejně tak u jména *Nikola* nelze odlišit, zda existuje

trojstupňovitá řada Nikola > Nikolina > Nikolinica a jde tedy o sufix -nica, či zda se nejedná o sufix -inica připojený k plné podobě jména.

-č- :

- **-ča:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Zuzana > Zuza > Zuzča, Darina > Dara > Darča,
  - z redukovaného základu jména: Renata > Renča, Sabina > Sabča, Zuzana > Zuzča, Darina > Darča

Sufix **-ča** je dnešní době hojně užívaným prostředkem k tvoření hypokoristik. Je výrazně kladně citově zabarven. Při tvoření rozhoduje úzus, proto pokud je při trojstupňovitém tvoření známo hypokoristikum, ze kterého by mohlo výsledné hypokoristikum vzniknout, jsou uvedeny dva možné způsoby tvoření.

-d-:

- **-ďa:** Renata > Renďa

Sufix **-ďa** vzniká při tvoření hypokoristik z redukovaného základu jména. Je to sufix výrazně kladně citově zabarvený.

-j-:

- **-ja:** Andrea > Ája, Martina > Mája, Darina > Dája

Sufix **-ja** je užíván buď v neutrálních, nebo v citově kladných situacích. Jeho pomocí jsou tvořena hypokoristika z redukovaného základu jména, v podstatě ale z oficiálního jména zůstane jen první písmeno či slabika. U tohoto sufixu je zajímavé, že při tvoření hypokoristik v předchozí slabice téměř vždy stojí konsonant a vokál, nebo dokonce jen vokál; tato slabika tedy není uzavřená.

-k-:

- **-ík:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plného podoby jména: Eva > Evík, Lucie > Lucík
  - z jiného hypokoristika: Zuzana > Zuza > Zuzík
  - z redukovaného základu jména: Zuzana > Zuzík

Sufix **–ík** má výrazně kladný citový charakter. Maximální míra citovosti také vzniká užitím tohoto původně mužského sufixu pro jména ženská.

- **-ičák**: Monika > Monča > Mončičák

Domácké podoby jmen se sufixem **-ičák** nevznikají přímo z plné podoby jména, ale z jiného hypokoristika. Tento sufix má výrazně kladné citové zabarvení. Maximální míra citovosti také vzniká užitím tohoto původně mužského sufixu pro jména ženská.

- **-ísek**: tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Adriana > Adri > Adrísek
  - z redukovaného základu jména: Adriana > Adrísek

U sufixu **-ísek** se jedná původně o sufix mužský a jeho užití pro ženská hypokoristika značí velkou míru citovosti.

- **-ounek**: Eva > Evča > Evčounek

Sufix **-ounek** se užívá při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika. Opět se jedná o užití mužského sufixu v ženském jméně, což značí jeho výrazně kladný citový charakter.

- **-ousek**: Monika > Moňa > Moňousek

Sufix -ousek je rovněž užíván při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika. Opět se jedná o užití mužského sufixu v ženském jméně, což značí jeho výrazně kladný citový charakter.

- **-oušek:** tento sufix se uplatňuje trojím způsobem:
  - <u>z redukovaného základu jména:</u> Nikola > Nikoušek, Tereza > Teroušek, Dominika > Domoušek, Iveta > Ivoušek, Jarmila > Jaroušek
  - <u>z plné podoby jména:</u> Klára > Klároušek, Lucie > Lucoušek
  - <u>z jiného hypokoristika</u>: Kristýna > Kiki > Kikoušek

Tento sufix má výrazně kladné citové zabarvení. Maximální míra citovosti také vzniká užitím tohoto původně mužského sufixu pro jména ženská.

- **-ka:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - <u>z plné podoby jména:</u> Renata > Renatka, Zuzana > Zuzanka, Ivana > Ivanka, Kristýna > Kristýnka, Kateřina > Kateřinka, Nikola > Nikolka, Nicol > Nicolka, Blažena > Blaženka, Světlana > Světlanka, Martina > Martinka, Sabina > Sabinka, Klára > Klárka, Andrea > Andrejka,

Markéta > Markétka, Darina > Darinka, Tereza > Terezka, Kamila > Kamilka, Iveta > Ivetka, Pavlína > Pavlínka, Lucie > Lucka, Adriana > Adrianka

- z jiného hypokoristika: Zuzana > Zuza > Zuzka, Kateřina > Kača > Kačka, Eva > Evelína > Evelínka, Ludmila > Lída > Lidka, Miroslava > Míra > Mirka, Tereza > Teri > Terka, Jarmila > Jari > Jarka, Iveta > Iva > Ivka
- z redukovaného základu jména: Kateřina > Katka, Zuzana > Zuzka, Ludmila > Lidka, Miroslava > Mirka, Tereza > Terka, Jarmila > Jarka, Iveta > Ivka, Lubomíra > Lubka

Sufix **-ka** je nejtypičtějším sufixem pro tvoření ženských hypokoristik, proto má i zde nejhojnější zastoupení. Může být užíván jak v neutrálních, tak v kladně citově zabarvených situacích.

- **-ečka:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Zuzana > Zuzanečka
  - z jiného hypokoristika: Veronika > Verunka > Verunečka, Miroslava > Míra > Mirečka
  - z redukovaného základu jména: Miroslava > Mirečka

Sufix **-ečka** je užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku.

- **-enka:** Kateřina > Kača > Kačenka

Sufix **-enka** slouží k tvoření hypokoristik z jiné hypokoristické podoby jména a má výrazně kladný citový charakter.

- **-ička:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Jana > Janička, Hana > Hanička, Eva > Evička,
  - z jiného hypokoristika: Marie > Máňa > Mánička
  - z redukovaného základu jména: Lenka > Lenička, Dominika > Dominička, Monika > Monička

Sufix **-ička** je užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku.

- **-inka**: tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Jana > Janinka, Stela > Stelinka, Klára > Klárinka, Lucie > Lucinka
  - z jiného hypokoristika: Kristýna > Kiki > Kikinka, Lubomíra > Luba > Lubinka, Martina > Mája > Májinka, Tereza > Terka > Terinka, Darina > Dája > Dájinka
  - z redukovaného základu jména: Šárka > Šárinka, Lenka > Leninka, Lubomíra > Lubinka, Tereza > Terinka

Sufix **-inka** je rovněž užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku.

- **-inečka:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Lucie > Lucinečka,
  - z jiného hypokoristika: Kristýna > Kiki > Kikula > Kikulinečka, Lubomíra > Luba > Lubinečka
  - z redukovaného základu jména: Lubomíra > Lubinečka

Sufix **-inečka** je rovněž užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku.

- **-unka:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Kristýna > Kiki > Kikunka, Veronika > Veri > Verunka
  - z redukovaného základu jména: Veronika > Verunka, Jarmila > Jarunka

Domácké podoby jmen se sufixem **-unka** nevznikají přímo z plné podoby jména, ale buď z jiného hypokoristika, nebo z redukovaného základu plného jména. Tento sufix má výrazně kladné citové zabarvení.

- **-uška:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Marie > Maruška, Petra > Petruška
  - z jiného hypokoristika: Veronika > Veri > Veruška, Ludmila > Lidka > Liduška, Miroslava > Míra >Miruška
  - z redukovaného základu jména: Veronika > Veruška, Kateřina > Katuška, Kamila > Kamuška, Jarmila > Jaruška, Miroslava > Miruška

Sufix **-uška** je užíván především v kladně zabarvených komunikačních situacích, v přátelském či rodinném styku.

-l-:

- **-la:** Kristýna > Kiki > Kikla

Sufix **-la** se užívá při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika a má neutrální až kladně citově zabarvený charakter.

- **-´ula:** Monika > Moňula, Lenka > Leňula

Sufix **-´ula** se užívá při tvoření hypokoristik z redukovaného základu plného jména a je kladně až neutrálně citově zabarven.

- **-ule:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Zuzana > Zuza > Zuzule, Petra > Peťa > Peťule, Jana > Jáňa > Jaňule
  - z redukovaného základu jména: Zuzana > Zuzule

Sufix **-ule** se užívá při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika či z redukovaného základu plného jména. Má kladně citově zabarvený charakter. V případě tohoto sufixu by se také dalo uvažovat o měkčené variantě -**´ule,** která by pak v případě jmen Petra či Jana tvořila hypokoristika z redukovaného základu jména.

- **-ulka**: Petra > Peťa > Peťulka, Monika > Moňa > Moňulka, Lenka > Leňa > Leňulka, Martina > Marťa > Marťulka

Sufix **-ulka** se rovněž užívá při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika a má kladně citově zabarvený charakter. Také v případě tohoto sufixu můžeme uvažovat o dvojím způsobu tvoření. Může se také jednat o sufix -**´ulka,** který tvoří hypokoristika z redukovaného základu jména (Lenka > Leňulka).

-n-:

- **-ňa:** Marie > Máňa, Jana > Jáňa

Sufix **-ňa** se užívá při tvoření hypokoristik z redukovaného základu plného jména, kdy dochází k dloužení základového vokálu. Tento sufix má neutrální, místy až záporně citově zabarvený charakter.

- **-ina:** Šárka > Šárina

Sufix **-ina** je užíván při tvoření hypokoristik z redukovaného základu plného jména a má záporně citově zabarvený charakter.

- **-izna:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z redukovaného základu jména: Šárka > Šárizna
  - z jiného hypokoristika: Veronika > Veruna > Verunizna

Sufix **-izna** je užíván ve výrazně záporně zabarvených až hanlivých situacích.

- **-oun:** Kristýna > Kiki > Kikla > Kikloun

Se sufixem **-oun** se tvoří hypokoristika z jiných hypokoristik. Tento sufix je záporně citově zabarven.

- **-una:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Kristýna > Kiki > Kikuna, Veronika >Veri > Veruna
  - z redukovaného základu jména: Veronika > Veruna

Sufix **-una** je spíše záporně citově zabarven, ale je možné užít jej i při neutrálním oslovení.

-s-:

- **-is:** Šárka > Šáris, Adriana > Adris

Sufix **-is** tvoří hypokoristika z redukovaného základu plného jména a má neutrální až kladně citově zabarvený charakter.

-š-:

- **-ouš:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Zuzana > Zuza > Zuzouš
  - z redukovaného základu jména: Zuzana > Zuzouš

Sufix **-ouš** je užíván při tvoření hypokoristik z jiného hypokoristika. Má neutrální až kladně citově zabarvený charakter. Ke zvýšení jeho citovosti přispívá zejména fakt, že se jedná o sufix mužský užitý při tvoření ženských hypokoristik.

Grafické znázornění frekvence jednotlivých sufixů:

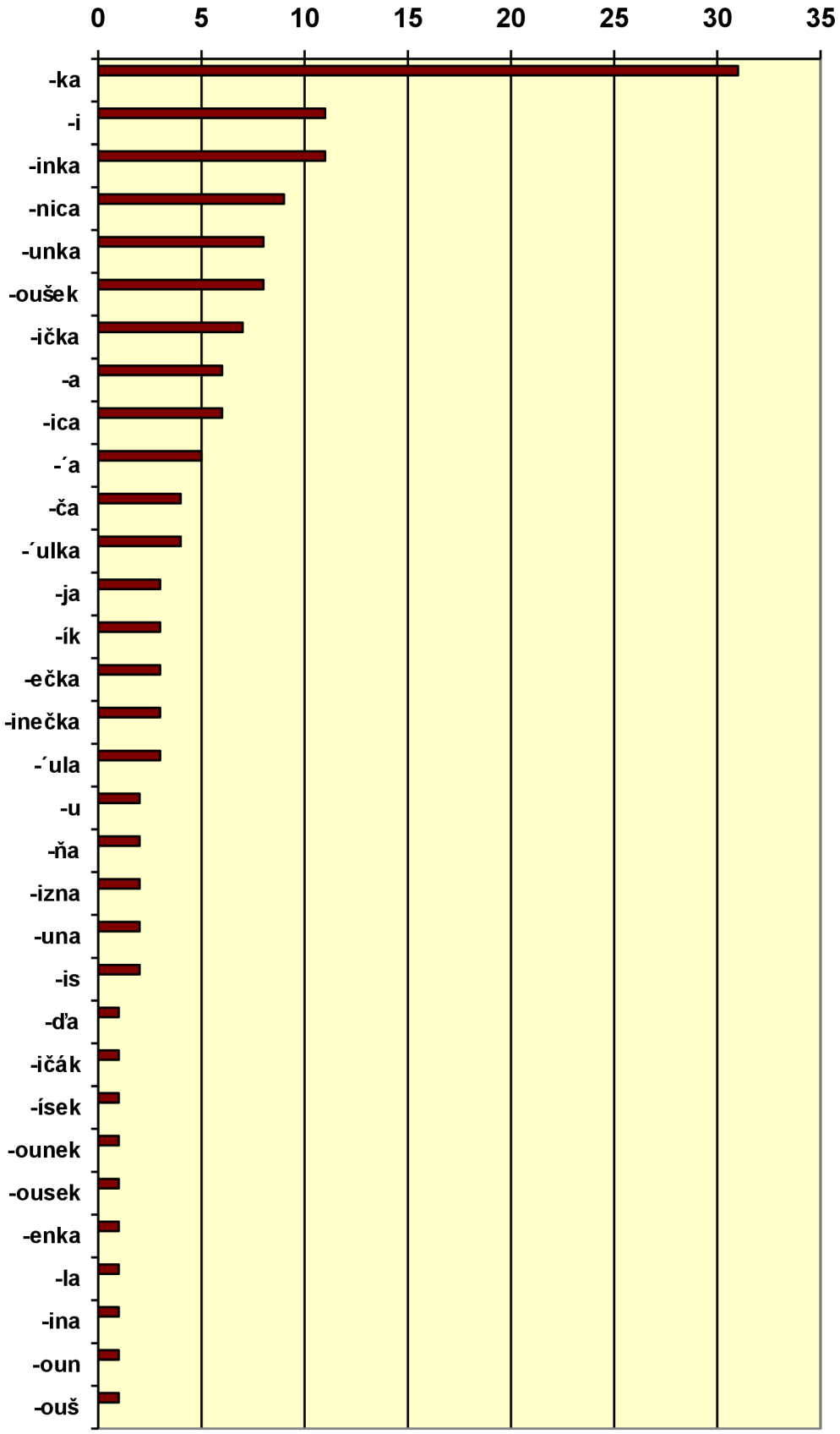

Nepravidelné tvoření:

Často se při tvoření hypokoristik uplatňuje tvoření, které nepodléhá žádným gramatickým pravidlům a které nelze roztřídit podle sufixů. Tato hypokoristika jsou tedy rozdělena do níže uvedených skupin.

- **Jazyková hra z dětských let:** Kristýna > Kiki, Marie > Majka
- **Nezvyklé krácení:** Eva > Ef (zde je také možné mluvit o vlivu angličtiny, srov. David > Dejv)
- **Jiná podoba jména:** Eva > Evelína
- **Vliv cizích jazyků:** Andrea > André, Markéta > Maki

3.3 Mužská jména a jejich hypokoristické podoby

3.3.1 Tabulka hypokoristik citově neutrálně zabarvených

Ve všech tabulkách jsou barevně zvýrazněna jména, která se opakují ve dvou oblastech mého zkoumání. Forma neutrálního hypokoristika závisí na prostředí, zvyklostech a komunikační situaci. Obecně lze říci, že velmi produktivním sufixem v této oblasti je sufix -a a částečně také -ouš.

Plná podoba jména	**Neutrální citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
David	David, Davouš, Dejvid, Dava		
František		Fana, Fanouš	
Jakub		Kubík, Kuba	
Jan		Jeňa, Honzík	

Jaroslav	Jara, Jarek, Jarda		Jarouš, Jarda, Jara
Jiří		Jirka, Jura	Jirka, Juráš, Jura
Luděk		Luděk	
Lukáš		Luky, Lukyn, Luko	Šákul, Šáky, Lukyn, Lukýňo, Lukša
Marek		Mara	
Martin		Marťa	
Michal		Míša	
Milan		Mili, Milda	
Miroslav		Mirek, Mira	Mira, Mirda, Miroň, Mirouš
Ondřej		Ondra, Onďa	
Patrik		Patrik	
Pavel		Pavel	Paul, Pája
Radovan			Radek, Ráďa
Roman		Romča, Rom	
Tomáš		Tom	
Vít			Víťa, Vít
Vojtěch		Vojta	
Zdeněk			Zdenda, Zdena

3.3.2 Tabulka hypokoristik citově kladně zabarvených

Pro tvoření kladně citově zabarvených mužských hypokoristik se nejvíce uplatňují sufixy -íček, -eček a -oušek, jak je patrné z níže uvedené tabulky.

Plná podoba jména	**Kladné citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
David	Davídek, Davoušek, Davča, Daško		
František		Fanoušek	
Jakub		Kubíček, Kubík	
Jan		Honzík, Honzíček, Jeňa,Jenda, Jeníček	
Jaroslav	Jareček, Jarda, Jarouš, Jaroušek		Jaroušek, Jareček, Jarynek
Jiří		Jiříček	Jiříček, Jurášek, Jiřík
Luděk		Luďánek, Ludíček	
Lukáš		Lukášek, Lukynek	Lukášek, Šákulík
Marek		Mareček	
Martin		Martínek	
Michal		Michálek, Mišák	
Milan		Milánek	
Miroslav		Mireček	Miroušek, Mironěk, Mireček
Ondřej		Ondrášek, Onďas, Onďa	
Patrik		Patriček	
Pavel		Pavlíček, Pavlík	Paulíček, Paulík

Radovan			Radeček, Radovánek
Roman		Románek, Romi	
Tomáš		Tomášek, Tomík	
Vít			Vítek, Víteček
Vojtěch		Vojtíšek	
Zdeněk			Zdeněček, Zdenoušek

3.3.3 Tabulka hypokoristik citově záporně zabarvených

V záporně citově zabarvených situacích jsou pro tvoření mužských hypokoristik nejčastěji využívány sufixy -áč a -in. Výjimkou není ani užívání plné podoby jména.

Plná podoba jména	**Záporné citové zabarvení**		
	Nejužší rodinný kruh	Širší příbuzenstvo	Mimo rodinu
David	David, Davidáč, Davoušák		
František		Fana	
Jakub		Jakub, Kubin	
Jan		Honzin, Jenin	
Jaroslav	Jarek		Jaryn, Jardoslav, Jarynáč
Jiří		Jura	Jiřin
Luděk		Luděk	
Lukáš		Lukáš	Lukynáč, Lukáš
Marek		Marin	

Martin		Martin	
Michal		Michal	
Milan		Milan	
Miroslav		Mirek	Mirin
Ondřej		Ondroun, Ondřin	
Patrik		Patrik	
Pavel		Pavel	Pavel
Radovan			Radovan
Roman		Roman	
Tomáš		Tomin, Tomáš	
Vít			Víťoun
Vojtěch		Vojtin, Vojtináč	
Zdeněk			Zdenin

3.3.4 Grafické znázornění frekvence užitých oficiálních podob jmen

Grafické znázornění frekvence jmen je zde uvedeno z toho důvodu, že formální útvary některých mužských jmen se vyskytly vícekrát. Graf vyjadřuje fakt, že mezi počtem pojmenovávaných osob a počtem hypokoristických podob není přímá úměra. Obecně platí, že čím je menší věk, tím větší je variabilita sufixů.

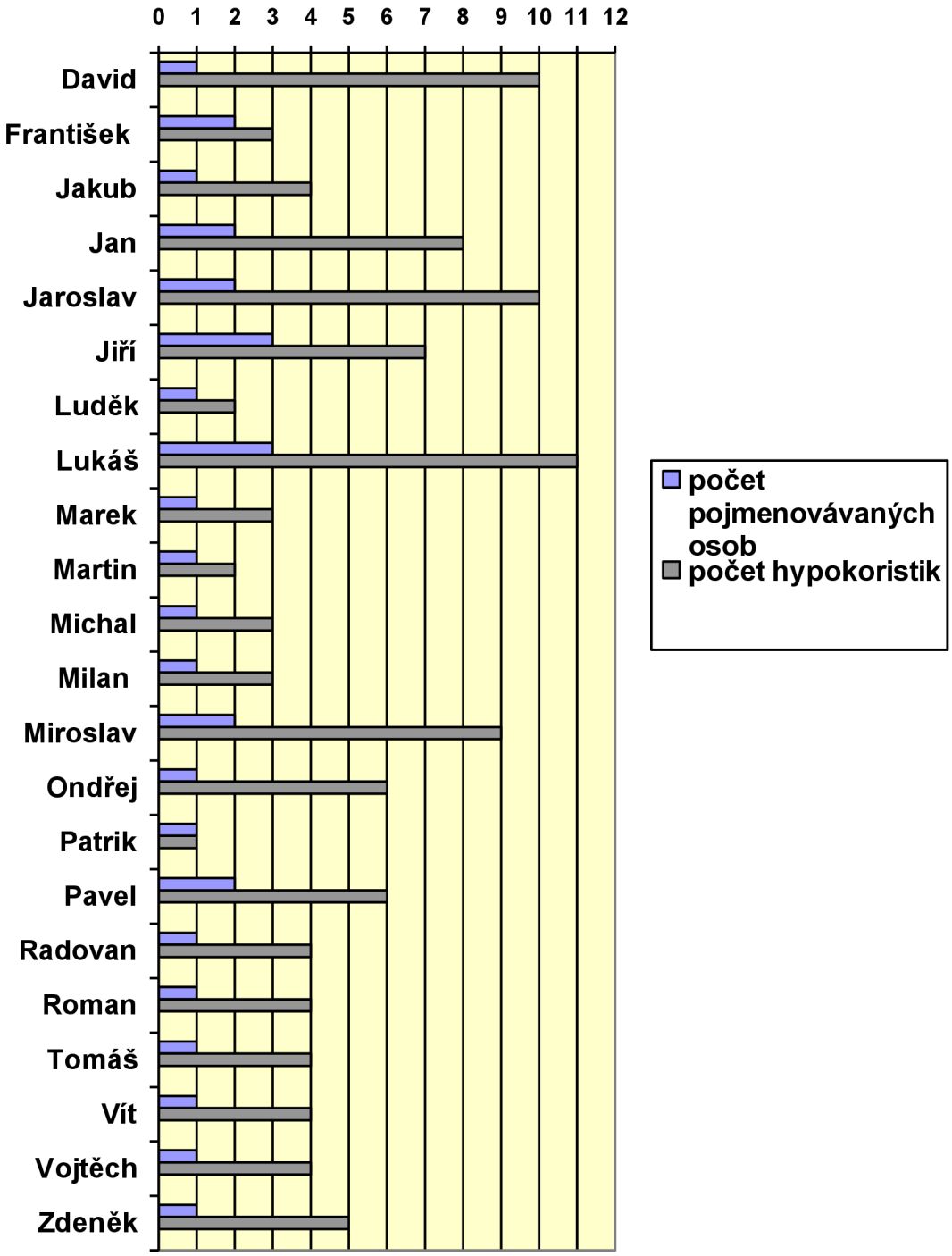

3.3.5 Mužská hypokoristika vzniklá krácením

1) **z přední části jména:** Tomáš > Tom, Roman > Rom

2) **ze zadní části jména:** Jakub > Kuba

V mužských hypokoristických podobách se nevyskytuje příklad krácení vynecháním středové části jména. Ani uvedený příklad krácení ze zadní části jména není úplně čistou podobou, protože je k němu připojen ještě sufix -a, přesto však do této skupiny patří. Hypokoristika vzniklá krácením jsou užívána především v neutrálních komunikačních situacích.

3.3.6 Třídění mužských hypokoristik podle sufixů

1) Sufixace vokalická:

V této části práce je pozornost věnována vokalickým sufixům, které jsou uvedeny v abecedním pořadí. Ke každému sufixu je uveden příklad, způsob tvoření a krátký komentář vyjadřující se k citovosti, popř. ke zvláštnostem tohoto sufixu.

- **-a:** Jaroslav > Jara, David > Dava, Ondřej > Ondra, Marek > Mara, Miroslav > Mira, Zdeněk > Zdena, Vojtěch > Vojta, Jiří > Jura

Sufix **-a** je užíván při tvoření hypokoristik z redukovaného základu plného jména. Uplatňuje se především v neutrálních komunikačních situacích.

- **-´a:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Jan > Jeňa, Vít > Víťa
  - z redukovaného základu jména: Martin > Marťa, Radovan > Ráďa

Sufixem **-´a** jsou tvořena hypokoristika buď z plné podoby oficiálního jména, nebo z redukovaného základu plného jména. Protože se jedná o sufix měkčící, což zvyšuje jeho citovost, je možné jej užít jak v neutrálních, tak v kladně citově zabarvených situacích.

- **-i:** Roman > Romi, Tomáš > Tomi

Sufixem **-i** jsou tvořeny hypokoristické podoby z redukovaného základu plného jména. Tento sufix má kladně citově zabarvený charakter.

- **-y:** Lukáš > Luky

Sufix **-y** tvoří hypokoristika z redukovaného základu jména. Je zajímavé pozorovat rozdíl mezi **-y** a jeho měkčenou variantou **-i**. Zatímco -i má díky měkčení v zásadě kladný citový charakter, -y je spíše na přechodu mezi neutrálností a kladností. Samozřejmě v mluveném projevu lze tyto rozdíly pociťovat jen po konsonantech -d, -t, -n (srov. Rudy X Rudi).

- **-o:** Lukáš > Luko

Sufixem **-o** jsou tvořena hypokoristika z redukovaného základu oficiálního jména. Výskyt toho sufixu je spíše řídký a je užíván při neutrálním oslovení.

2) Sufixy s konsonantem:

Na tomto místě jsou uvedeny sufixy s konsonantem dle abecedního pořadí. Ke každému sufixu je uveden příklad, způsob tvoření a krátký komentář vyjadřující se k citovosti, popř. ke zvláštnostem tohoto sufixu.

-č-:

- **-ča:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - <u>z redukovaného základu jména:</u> David > Davča
  - <u>z jiného hypokoristika:</u> David > Dava > Davča

Sufix **-ča** má kladně citově zabarvený charakter. Jeho pomocí jsou tvořena hypokoristika z plné podoby jména.

- **-áč:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - <u>z plné podoby jména:</u> David > Davidáč
  - <u>z jiného hypokoristika:</u> Vojtěch > Vojtin > Vojtináč, Jaroslav > Jaryn > Jarynáč, Lukáš > Lukyn > Lukynáč

Sufix **-áč** je užíván pro tvoření hypokoristik se záporně citově zabarveným nábojem.

-d-:

- **-da:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Jan > Jenda,
  - z redukovaného základu jména: Jaroslav > Jarda, Zdeněk > Zdenda, Miroslav > Mirda, Milan > Milda

Sufixem **-da** jsou tvořena hypokoristika buď z plné podoby jména, nebo z redukovaného základu plného jména. Je užíván především jako neutrální.

-j-:

- **-ja:** Pavel > Pája

Sufix -ja slouží pro tvoření hypokoristik z redukovaného základu plného jména. Tento sufix má neutrální až kladně citově zabarvený charakter. Většinou se jedná o hypokoristickou podobu, která přetrvává z dětských let.

-k-:

- **-ák:** Michal > Míša > Mišák, David > Davouš > Davoušák

Sufix **-ák** tvoří hypokoristické podoby z jiného hypokoristika a je záporně citově zabarven.

- **-ek:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z plné podoby jména: David > Davídek, Vít > Vítek, Tomáš > Tomášek, Michal > Michálek, Roman > Románek, Martin > Martínek, Lukáš > Lukášek, Milan > Milánek, Patrik > Patriček
  - z jiného hypokoristika: Jaroslav > Jara > Jarek, Miroslav > Mira > Mirek, Radovan > Rada > Radek
  - z redukovaného základu jména: Jaroslav > Jarek, Miroslav > Mirek, Radovan > Radek

U sufixu **-ek** je zajímavé, že jeho citovost je ovlivněna způsobem tvoření hypokoristika. Zatímco hypokoristika tvořená z jiného hypokoristika či z redukovaného základu jména mají převážně neutrální charakter, hypokoristické podoby tvořené z plného jména mají charakter výrazně kladně citově zabarvený. Za povšimnutí také stojí to, že při tomto způsobu tvoření se dlouží vokál ve slabice před sufixem.

- **-ík:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Pavel > Pavlík, Jiří > Jiřík
  - z jiného hypokoristika: Jan > Honza > Honzík, Jakub > Kuba > Kubík, Tomáš > Tom > Tomík, Pavel > Paul > Paulík, Lukáš > Šákul > Šákulík

Sufix **-ík** při tvoření hypokoristik kolísá vzhledem k citovosti mezi neutrálním a kladným zabarvením.

- **-´ánek**: Luděk > Luďánek

Sufix **-´ánek** tvoří z redukovaného základu plného jména a má výrazně kladně citově zabarvený charakter.

- **-oněk:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Miroslav > Mira > Mironěk
  - z redukovaného základu jména: Miroslav > Mironěk

Sufix **-oněk** není typickým českým sufixem, vznikl nejspíše připojením sufixu -ek k hypokoristiku *Miroň*. Tento sufix tedy tvoří hypokoristika buď z jiných hypokoristik, nebo z redukovaného zzákladu, a má výrazně kladně citově zabarvený charakter.

- **-ášek**: Ondřej > Ondra > Ondrášek

Pomocí sufixu **-ášek** jsou tvořena hypokoristika z jiných hypokoristik. Tento sufix je výrazně kladně citově zabarvený.

- **-íšek**: tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Vojtěch > Vojta >Vojtíšek
  - z redukovaného základu jména: Vojtěch > Vojtíšek

Pomocí sufixu **-íšek** jsou tvořena hypokoristika z jiných hypokoristik. Tento sufix je rovněž výrazně kladně citově zabarvený.

- **-eček**: tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Jaroslav > Jara > Jareček, Marek > Mara > Mareček, Miroslav > Mira > Mireček, Zdeněk > Zdena > Zdeneček
  - z redukovaného základu jména: Jaroslav > Jareček, Marek > Mareček, Miroslav > Mireček, Zdeněk > Zdeneček

Sufixem **-eček** se tvoří hypokoristické podoby buď z jiných hypokoristik, nebo z redukovaného základu plného jména. Tento sufix má výrazně kladně citově zabarvený charakter.

- **-íček**: tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z plné podoby jména: Jan > Jeníček, Jiří > Jiříček, Pavel > Pavlíček
  - z jiného hypokoristika: Jan > Honza > Honzíček, Jakub > Kuba > Kubíček
  - z redukovaného základu jména: Luděk > Ludíček

Sufix -**íček** má výrazně kladně citově zabarvený charakterem.

- **-oušek**: tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Jaroslav > Jara > Jaroušek, David > Dava > Davoušek, Zdeněk > Zdena > Zdenoušek, František > Fana > Fanoušek, Miroslav > Mira > Miroušek
  - z redukovaného základu jména: Jaroslav > Jaroušek, David > Davoušek, Zdeněk > Zdenoušek, Miroslav > Miroušek

Sufix **-oušek** má výrazně kladně citově zabarvený náboj.

- **-ynek:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Lukáš > Luky > Lukynek, Jaroslav > Jara > Jarynek
  - z redukovaného základu jména: Lukáš > Lukynek, Jaroslav > Jarynek

Pomocí sufixu **-ynek** jsou tvořeny hypokoristické podoby buď z jiných hypokoristik, nebo z redukovaného základu plného jména. Tento sufix má kladný citový náboj.

- **-ka:** Jiří > Jirka

Ačkoliv je sufix **-ka** typickým sufixem pro tvoření ženských hypokoristik, ojediněle se vyskytuje také při tvoření hypokoristik mužských. Tento sufix tvoří hypokoristika z plné podoby jména a má neutrální charakter.

-n-:

- **-in/-yn:** tento sufix tvoří hypokoristika trojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Vojtěch > Vojta > Vojtin, Jan > Honza > Honzin, Miroslav > Mira > Mirin, Jaroslav > Jara > Jaryn
  - z redukovaného základu jména: Vojtěch > Vojtin, Miroslav > Mirin, Jaroslav > Jaryn
  - z plné podoby jména: Jan > Jenin

Sufix **-in/-yn** má záporně citově zabarvený charakter.

- **-oun:** Ondřej > Ondra > Ondroun

Sufix **-oun** tvoří hypokoristika z jiných hypokoristických podob a má výrazně záporně citově zabarvený náboj.

- **-oň:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: Miroslav > Mira > Miroň
  - z redukovaného základu jména: Miroslav > Miroň

Sufix **-oň** tvoří hypokoristika buď z jiných hypokoristických podob, nebo z redukovaného základu plného jména, a má rovněž výrazně záporně citově zabarvený náboj.

- **-ýňo**: Lukáš > Luky > Lukýňo

V případě sufixu **-ýňo** se nejedná o typický český sufix, ale patrně o sufix italský. Vznikl pravděpodobně jazykovou hrou při tvoření hypokoristických podob z jiných hypokoristik. Má kladně citově zabarvený charakter.

-s-:

- **-´as:** Ondřej > Onďa > Onďas

Sufix –´**as** je užíván při tvoření hypokoristik z jiných hypokoristických podob. Má kladně citově zabarvený až neutrální náboj.

-š-:

- **-áš:** Jiří > Jura > Juráš

Sufix **-áš** tvoří hypokoristika z jiných hypokoristických podob. Má záporný citový náboj, ale někdy je možné jej užít i jako neutrální. V hypokoristiku *Jura* je zachována starší hlásková podoba jména Jiří (*Juří*).

- **-ša:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika**:** Lukáš > Luky > Lukša
  - z redukovaného základu: Lukáš >Lukša

Sufix **-ša** tvoří hypokoristické podoby z jiných hypokoristik a má neutrální až kladně citově zabarvený charakter.

- **-ouš:** tento sufix tvoří hypokoristika dvojím způsobem:
  - z jiného hypokoristika: David > Dava > Davouš, Jaroslav > Jara > Jarouš
  - z redukovaného základu jména: David > Davouš, Jaroslav > Jarouš

Sufix **-ouš** tvoří hypokoristické podoby z jiných hypokoristik a má neutrální charakter. Je možné jej užít v záporně citově zabarvených promluvách.

- **-š- + -ko:** David > Daško

V tomto případě se jedná o spojení dvou sufixů. Prvním je sufix -š, který tvoří neutrální podoby jména typu Antoš z Antonín, Mareš z Marek apod. Druhým je sufix -ko, který také tvoří hypokoristika neutrální (viz Lukáš > Luko). Ačkoliv jsou oba sufixy neutrální, je zajímavé, že podoby Daško je užíváno jako kladně citově zabarveného hypokoristika.

Grafické znázornění frekvence jednotlivých sufixů:

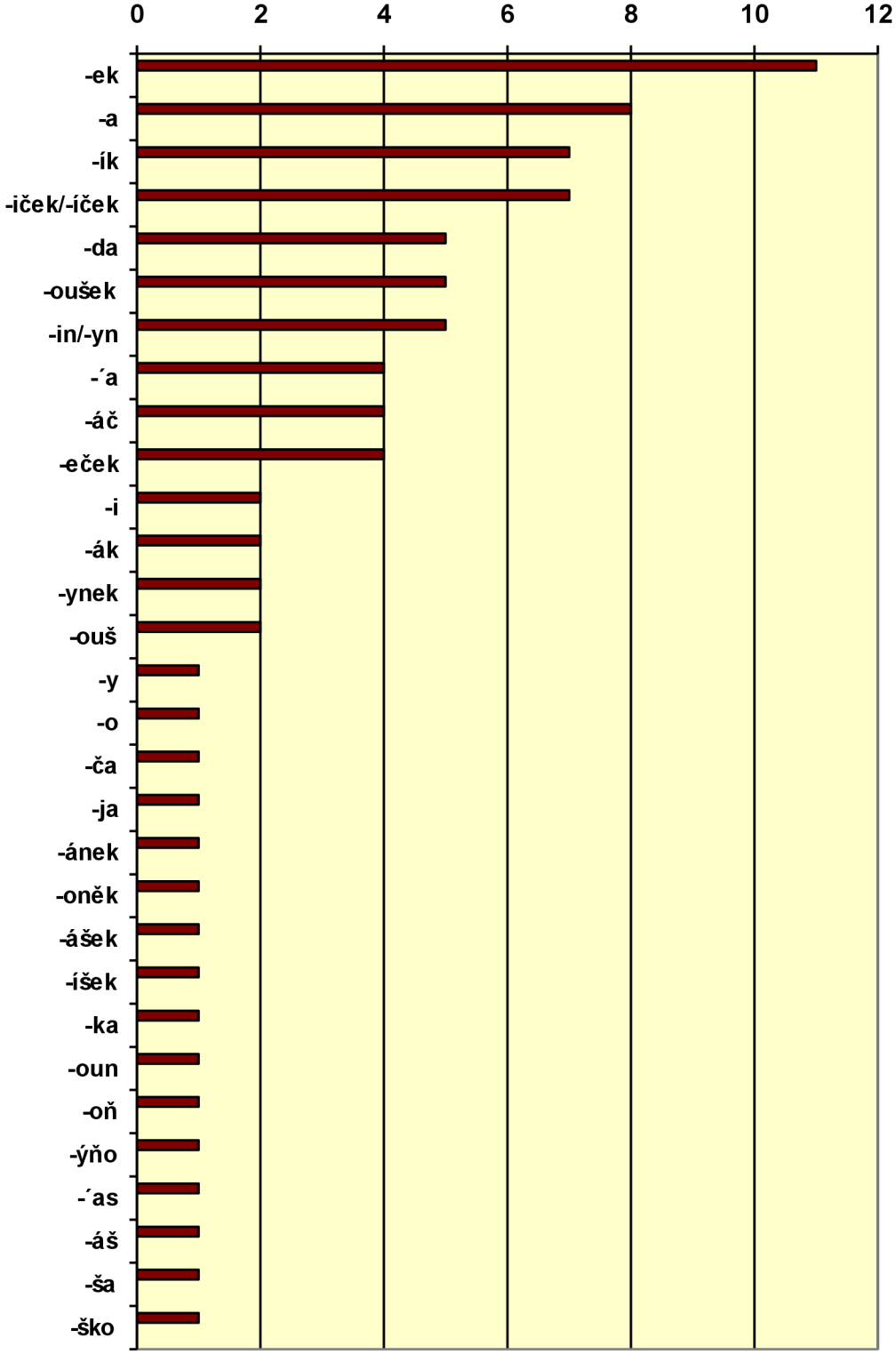

3) Nepravidelné tvoření:

Často se při tvoření hypokoristik uplatňuje tvoření, které nepodléhá žádným gramatickým pravidlům a které nelze roztřídit podle sufixů. Tato hypokoristika jsou tedy rozdělena do níže uvedených skupin.

- **Jazyková hra z dětských let:** Lukáš > Šákul, Ondřej > Onďa, Jaroslav > Jardoslav
- **Nezvyklé krácení:** František > Fana
- **Vliv cizích jazyků:** David > Dejvid, Pavel > Paul, Jan > Honza

4 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla napsána za účelem zmapování a analýzy hypokoristických podob jmen na Rousínovsku. Třebaže se jednalo pouze o nepatrný vzorek hypokoristických podob na malém moravském městě, ukazuje získaný materiál lokální realizaci systému hypokoristik. Tento vzorek je cenným materiálem pro chystaný slovník českých hypokoristik.

Vzhledem ke kategorii citovosti se potvrdilo, že nejužívanějšími sufixy pro vyjádření kladného citového zabarvení u ženských hypokoristik jsou sufixy -ka, -i, -inka, -uška, ale také mužský sufix -oušek. Právě užití mužského sufixu pro tvorbu ženských hypokoristik je jednou z nejvyšších možností vyjádření kladné citovosti. U mužských jmen potom pro vyjádření kladného citového zabarvení převládají sufixy -ek, -ík, -eček, -íček a -oušek. V záporných situacích jsou pro ženská hypokoristika nejčastěji užívány sufixy -ica, -nica, což odpovídá hanácké nářeční oblasti (oproti českému -ice, -nice). U mužských sufixů pak převládá -áč a -in/-yn. Hojně je také využíváno plné podoby jména, jak pro neutrální, tak pro záporné citové vyjádření. Plné podoby jmen jsou častější u maskulin.

Dále se také projevilo nejen to, že ženská jména mají většinou více hypokoristických podob než jména mužská, ale také, že čím nižší je věk oslovovaného, tím více hypokoristických obměn užíváme.

5 POUŽITÁ LITERATURA

1) DOKULIL, Miloš. *Tvoření slov v češtině. 1, Teorie odvozování slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 1967.
2) HAVRÁNEK, B. – JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. Praha: Fortuna, 1996.
3) KARLÍK, P. - NEKULA, M. - PLESKALOVÁ, J.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
4) KARLÍK, P. - NEKULA, M. – RUSÍNOVÁ, Z. *Příruční mluvnice češtiny*. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
5) KNAPPOVÁ, Miloslava: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989.
6) KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?,* Praha: Academia, 1996.
7) KNAPPOVÁ, Miloslava. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?,* Praha: Academia, 2006.
8) MOLDANOVÁ, Dobrava. *Naše příjmení*. Praha: Mladá fronta, 1983.
9) PASTYŘÍK, Svatopluk. *Studie o současných hypokoristických podobách rodných jmen v češtině*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.
10) PASTYŘÍK, Svatopluk.*Rukověť pro onomastické semináře II*. Hradec Králové: 2010.
11) SVOBODA, Jan. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964.
12) ŠRÁMEK, Rudolf: *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.
13) TRÁVNÍČEK, František. *Mluvnice spisovné češtiny. Část I. Hláskosloví – Tvoření slov – Tvarosloví*. Praha: Slovanské nakladatelství, 1951.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

14) *Zákony pro lidi* [online]. 2000, poslední revize 25. 3. 2012 [cit. 2012-03-31]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>.

6 RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá aktuálními tvary hypokoristik na Rousínovsku. Teoretická část je věnována uvedení do problému a objasnění základních onomastických pojmů. Třídění a vyhodnocení materiálu pomocí přehledných grafů a tabulek pak nalezneme v praktické části práce.

Jako metodu zkoumání jsem zvolila pozorování výskytu hypokoristik ve svém okolí, jejich sběr a zaznamenávání, a poté vyhodnocení a utřídění výsledků dle sufixů. Hypokoristika jsou rozčleněna do třech skupin: úzký rodinný kruh, širší příbuzenstvo a lidé stojící mimo rodinu. V závěru je potom vyhodnocení výsledků mého výzkumu.

This bachelor thesis is concerning with current forms of hypocoristics in the Rousínov region in Moravia. The theoretical part is based on specifying the object and basic specialistic terms. The practical part consists of the analysis of the material which is noticed in graphs and tables.

Observing hypocoristics in my surroundings, collecting and noticing them and classifying according to the suffixes were used as the main research methods. Hypocoristics are divided into three groups: the closest family, the rest of relatives and people except my family. There is data evaluation of my research at the end of the thesis.